

DIMENSIUNI ALE ANTREPRENORIALITĂȚII SOCIALE ÎN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

DIMENSIONS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN ROMANIA AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA

*Președinte Fundația „Alături de Voi”
România & antreprenor social*

**Angela
ACHIȚEI**

*President of the “Alături de Voi”
Romania Foundation & social
entrepreneur*

Rezumat. Atât în România, cât și în Republica Moldova economia socială / antreprenorialul social este un sector care abia începe să se dezvolte: cadrul juridic național din România s-a constituit prin Legea nr. 219/2015, privind Economia Socială, și prin Legea 223/2017 privind Antreprenorialul Social, în Republica Moldova. Ambele legi definesc economia socială / antreprenorialul social ca totalul activităților organizate independent de sectorul public, cu scopul de a servi interesului general, intereselor unei colectivități și / sau ale intereselor personale nepatrimoniale, prin creșterea gradului de angajare a oamenilor din grupuri expuse riscului și / sau prin producția și furnizarea de bunuri, servicii de diferite lucrări. În Europa se estimează că economia socială cuprinde 2,8 milioane de întreprinderi, reprezentând 10% din afacerile din UE, și că mai mult de 13,6 milioane de oameni lucrează în acest sector, adică 6,3% din angajații din populația activă. De asemenea, din sector fac parte peste 232 milioane de membri ai cooperativeelor și societăților mutuale¹ și mai mult de 82,8 milioane de voluntari, echivalentul a 5,5 milioane de lucrători cu normă întreagă.

Cuvinte cheie: antreprenorial social; economie socială; întreprindere socială; întreprindere socială de inserție; politică publică; eco-sistem favorabil; incluziune socială; proiecte europene.

Nucleul economiei sociale / antreprenorialului social este inițiativ

Abstract. Both in Romania and in the Republic of Moldova, social economy / social entrepreneurship are sectors just beginning to grow: the national juridical framework in Romania is constituted through the Law 219/2015 on Social Economy and through the Law 223/2017 on Social Entrepreneurship. Both laws define social economy / social entrepreneurship as the complexity of activities organized independently from the public sector, with the goal of serving the general interest, the interests of a community and / or the non-patrimonial personal interests through increasing the degree of employment of people at risk and / or through production or selling different goods / services. In Europe are estimated to function over 2.8 million social enterprises, representing 10% of EU businesses, with more than 13.6 million people working in these structures, representing 6.3% of employees in the EU. The social economy sector involves more than 82.8 million volunteers, the equivalent of 5.5 million fulltime workers. In addition, the sector includes over 232 million members of mutual aid cooperatives and companies¹ and more than 82.8 million volunteers, the equivalent of 5.5 full-time workers.

Key words: social entrepreneurship; social economy, work integration social enterprise, public policy; favorable eco-system; social inclusion; European projects.

The core of social economy / social entrepreneurship is the private,

¹ Recent evolutions of the Social Economy in the European Union, by CIRIEC-International - Centre international de recherches et d'information sur l'économie publique, sociale et coopérative Directors: Jose Luis Monzón & Rafael Chaves, CES/CSS/12/2016/23406, 2017

¹ Recent evolutions of the Social Economy in the European Union, by CIRIEC-International - Centre international de recherches et d'information sur l'économie publique, sociale et coopérative Directors: Jose Luis Monzón & Rafael Chaves, CES/CSS/12/2016/23406, 2017

va privată, voluntară și comună, cu un grad ridicat de autonomie și responsabilitate, precum și distribuția limitată a profitului către asociați. În acest sector, actorii cheie sunt întreprinderile sociale, inclusiv cele de inserție, care înglobează în modul lor de funcționare o serie de principii economice și sociale după care își ghidează activitatea zi de zi, cum ar fi: o misiune socială clară și asumată prin actele constitutive; reinvestirea a 90% din profit pentru atingerea misiunii sociale; nivel de salarizare echilibrat (în România raportul de salarizare este de 1:8, iar în R. Moldova – 1:5); proces participativ la modul de luare a deciziilor (un om înseamnă un vot, indiferent de numărul de acțiuni deținut / aport de capital); un grad mare de autonomie față de instituțiile statului; transferarea bunurilor către o altă întreprindere socială dacă intervine falimentul ș.a.

ANTREPRENORIATUL SOCIAL ÎN ROMÂNIA

Din punct de vedere conceptual, în România donatorii tradiționali internaționali publici sau privați și beneficiarii acestora, în special cei care au dezvoltat servicii sociale, să se gândească la s tip de activități.

În România, Legea Economiei Sociale a fost adoptată în iulie 2015, după 5 ani de eforturi susținute alături de reprezentanții Ministerul Muncii și alți actori sociali implicați în domeniu, inclusiv ADV România.

Ulterior, au fost aprobate următoarele documente: Hotărârea nr. 585/2016 de aprobare a normelor metodologice de aplicare a legii economiei sociale; Ordinul nr.

voluntary and common initiative, having a high degree of autonomy and responsibility, as well as the limited distribution of the profit towards the associates. In this sector, key actors are the social enterprises, including the work integration social enterprises who function according to several economic and social principles, such as: a clear social mission statement, assumed through the articles of incorporation; reinvesting 90% of the profit in order to reach this mission statement; balanced payroll (in Romania the payroll ratio is 1:8, while in the Republic of Moldova – 1:5); participative decision – making processes (one individual equals one vote, whatever the number of shares owned / the invested capital); a high percentage of autonomy with respect to governmental institutions; transfer of goods to another social enterprise in case of bankruptcy, etc.

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN ROMANIA

From the conceptual point of view, in Romania, discussions about social economy are relatively recent, being stimulated first of all, by the promotion measures included in the projects financed by the European Social Fund, especially through the Operational Sectoral Program Human Resources Development 2007 - 2013.

However, the discussion on income being generated by organizations with social goals in order to support specific objectives is much older and is estimated to have begun immediately after 2000. At that point, the perspective of the European integration determined traditional international donors, public or private, together with their beneficiaries,

1986/2016 care a reglementat elementul specific de identitate vizuală a întreprinderii sociale de inserție și regulile specifice de utilizare; Ordinul nr. 2034/2016 care a reglementat procedura de organizare, actualizare și utilizare a Registrului unic de evidență a întreprinderilor sociale; Ordinul nr. 406/2017 prin care s-a elaborat un ghid orientativ privind indicatorii de rezultat, de realizare imediată/output și indicatori de impact, care să fie utilizați de întreprinderile sociale/întreprinderile sociale de inserție în raportările anuale; Ordinul nr. 1600/2435/2017, pentru aprobarea modelului extrasului situațiilor financiare anuale care se publică de întreprinderile sociale/întreprinderile sociale de inserție în Registrul unic de evidență a întreprinderilor sociale.

Din păcate, cu excepția acestor reglementări legislative și alocarea de fonduri europene pentru dezvoltarea afacerilor sociale (în perioada 2020-2021 se vor înființa cel puțin 2400 de întreprinderi sociale în România, prin finanțarea care a fost contractată de aproximativ 100 de administratori de grant pe Programul Operațional Capital Uman), alte demersuri nu au mai fost făcute.

În acest context, considerăm că, pentru dezvoltarea acestui sector, se impune o strategie și un plan de acțiune pe termen mediu și lung, consolidate în jurul a cel puțin patru piloni, pentru o abordare integrată și de impact – promovare; suport, dezvoltare, competențe:

especially those having developed social services, to consider long-term sustainability for these activities.

In Romania, the Law on Social Economy was passed in July 2015, after 5 years of efforts of representatives of the Ministry of Labor and of other social actors involved in the field, including Adv Romania.

Subsequently, the following documents were approved: The Decision no. 585/2016 on approving the methodological norms for applying the law on social economy; The Order no. 1986/2016, which established the specific element of visual identity of the work integration social enterprise and its specific rules of use; The Order no. 2034/2016, which established the procedure for organizing, updating and using the Register of Social Enterprises; The Order no. 406/2017, which developed guidelines on result indicators, immediate achievement / output and the impact indicators to be used by social enterprises / work integration social enterprises in their annual reports; The Order no. 1600/2435/2017, for the approval of the model of excerpts of the annual financial statements published by social enterprises / work integration social enterprises in the Register of Social Enterprises.

Unfortunately, except for these documents and the European funds allocated for development of social businesses (during 2020-2021, will be established at least 2400 social enterprises in Romania through the financing granted to approximately 100 grant administrators within the Operational Program Human Capital), there have been no other steps taken.

În Raportul de țară 2020, Uniunea Europeană a semnalat câteva probleme ce influențează situația socială și economică la nivel național: rata de inactivitate rămâne ridicată, iar politicile active pentru piața muncii au un impact scăzut asupra reducerii acesteia; grupurile vulnerabile și economia socială se confruntă cu provocări semnificative; politicile din domeniul economiei sociale nu sunt integrate cu politicile active din domeniul pieței forței de muncă pentru grupurile vulnerabile; actualele cadre de politică publică nu valorifică potențialul întreprinderilor sociale de a inova și de a contribui la obiectivele de mediu.

Pentru remedierea acestor probleme, UE recomandă următoarele acțiuni pentru România: să extindă măsurile de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți; să atenueze impactul crizei asupra ocupării forței de muncă prin dezvoltarea unor formule flexibile de lucru și a unor măsuri de activare; să

Given this context, we believe that in order to ensure sector growth, in order to ensure an integrated and impactful approach, it is necessary to have a strategy and an action plan for middle and long-term, consolidated around at least 4 pillars – promotion; support; development; skills.

In Romania's Country Report for 2020, the European Union signaled several issues influencing the country's national social and economic situation: the inactivity rate remains at high levels and active labor market policies have a low impact on reducing it; vulnerable groups and social economy face significant challenges; social economy policies are not integrated with active labor market policies for vulnerable groups; current public policy frameworks do not capitalize on the potential of social enterprises to innovate and contribute to environmental goals.

To address these issues, the EU recommends the following actions for Romania: to extend social protec-

îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali.

De asemenea, pentru a contribui la repararea daunelor economice și sociale cauzate de pandemia de COVID-19, Comisia Europeană, Parlamentul European și liderii UE au convenit asupra unui plan de redresare care să ne ajute să ieșim din criză și să punem bazele unei Europe moderne, mai durabile: PNRR 2021-2027 – Planul Național de Redresare și Reziliență!

Pentru a beneficia de pachetul de stimulente finanțat din Bugetul UE, fiecare stat membru trebuie să elaboreze propriul Plan de Redresare și Reziliență (PNRR) prin care își stabilește domeniile prioritare de investiții în scopul ieșirii din criză, relansării economice și creșterii capacității de reziliență. Din alocarea totală de 672,5 miliarde de euro pentru Mecanismul de Redresare și Reziliență (MRR) la nivelul UE, România poate beneficia de aproximativ 30,5 miliarde de euro.

În această perioadă, România se află în etapa de elaborare a Planului de Redresare și Reziliență, care se constituie într-un Document Strategic ce stabilește prioritățile investiționale și reformele necesare pentru redresare și creștere sustenabilă, corelate tranziției verzi și digitale avute în vedere de Comisia Europeană. Astfel, RISE - Rețeaua Întreprinderilor Sociale de Inserție România, din care face parte și ADV România, a formulat un pachet de propuneri pentru PNRR 2021 "Economia socială – ocupare incluzivă, economie rezilientă și inovativă." – 2021, având încrederea că va fi integrat în documentul strategic:

tion measures and access to essential services for all; mitigate the impact of the crisis on employment by developing flexible working formulas and activation measures; to improve the efficiency and quality of public administration, as well as the predictability of the decision-making process, including through the appropriate involvement of the social partners.

In addition, to help repair the economic and social damages of the COVID-19 pandemic, the European Commission, the European Parliament and EU leaders have agreed on a recovery plan to help us emerge from the crisis and lay the foundations for a modern, more sustainable Europe: NRRP 2021-2027 - National Recovery and Resilience Programme!

In order to benefit from the incentive package financed from the EU Budget, each member state must draw up its own Recovery and Resilience Programme (NRRP), setting out priority investment areas in order to exit the crisis, revitalize and increase resilience. Of the total amount of 672.5 billion euros for the Recovery and Resilience Mechanism (MRR) at EU level, Romania can benefit from approximately 30.5 billion euros.

Romania is currently developing the National Recovery and Resilience Programme, which is a Strategic Document that sets out the investment priorities and reforms needed for recovery and sustainable growth, related to the green and digital transition envisaged by the European Commission. RISE – Romanian Network of Work Integration Social Enterprises, in which ADV Romania is member, formulated a

ANTREPRENORIATUL SOCIAL ÎN R. MOLDOVA

În Republica Moldova, Legea Antreprenoriatului Social a fost adoptată în luna decembrie 2017, pornind de la tendința existentă în România de a dezvolta sectorul. Deși, atât Legea Economiei Sociale, cât și Legea Antreprenoriatului Social se referă la aceleași criterii de funcționare economice și sociale și definesc în același mod actorii din domeniu (întreprinderi sociale și întreprinderi sociale de inserție), România pare să fi adoptat conceptul de economie socială promovat de țări cu tradiție în domeniu, precum Italia, Franța, Spania, în timp ce Republica Moldova a urmat modelul Austriei, definind domeniul ca fiind antreprenoriat social.

Așadar, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea privind modificarea și completarea unor acte legislative (Legea nr. 845/1992 cu privire la

package of proposals for the NRRP under the title “Social economy - inclusive employment, resilient and innovative economy” - 2021, with the confidence that it will be integrated in the strategic document:

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

In the Republic of Moldova, the Law on Social Entrepreneurship was passed in December 2017, starting from the existing trend in Romania for developing the sector. Although both the Law on Social Economy and the Law on Social Entrepreneurship refer to the same criteria of economic and social functioning and define in the same way the actors in the field (social enterprises and work integration social enterprises), Romania seems to have adopted the concept of social economy of countries with a tradition in the field, such as Italy,

antreprenoriat și întreprinderi), prin care a fost reglementat legal domeniul antreprenoriatului social, în data de 02 noiembrie 2017. În conformitate cu prevederile art. 36¹ activitatea de antreprenoriat social este desfășurată de întreprinderi sociale și întreprinderi sociale de inserție. Statutul de întreprindere socială sau statutul de întreprindere socială de inserție se atribuie de Comisia Națională pentru Antreprenoriat Social, conform alin.3 al art. 36² al aceleași legi.

Ulterior, prin Hotărârea nr. 1165/28.11.2018, a fost aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei Naționale pentru Antreprenoriat Social și a listei genurilor de activitate ce constituie activități de antreprenoriat social, ce prevede modul de organizare și funcționare a Comisiei, componența nominală a acesteia, modul de atribuire și de retragere a statutului de întreprindere socială sau de întreprindere socială de inserție ș.a.

În prima parte a acestui an (2021), urmează să fie aprobat în Parlament, Programul Național de Dezvoltare a Antreprenoriatului Social 2021-2025, fundamentat pe baza unei cercetări derulate la nivel național, în anul 2019, de Ministerul Economiei și Infrastructurii cu sprijinul Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

Concluziile acestei cercetări au fost cuprinse în „Raportul de analiză a antreprenoriatului social în R. Moldova” (2019), care propune 4 obiective specifice de dezvoltare a sectorului:

1. Dezvoltarea și promovarea unei culturi a antreprenoriatului social în rândul populației din Republica Moldova: a. Promovarea impactului economic și social pe care îl generează întreprinderile sociale în comunitate; b. Recunoașterea rolului pe care îl au întreprinde-

France, Spain, while the Republic of Moldova followed the Austrian model, defining the field as social entrepreneurship.

On November 2nd 2017, in the Parliament of the Republic of Moldova was passed the Law on amending and supplementing some legislative acts (Law no. 845/1992 on entrepreneurship and enterprises), which legally regulated the field of social entrepreneurship. According to the art. 36¹ the activity of social entrepreneurship is carried out by social enterprises and work integration social enterprises. The status of social enterprise / work integration social enterprise is assigned by the National Commission for Social Entrepreneurship, according to paragraph 3 of the art. 36² of the same law.

Later on, through the Decision no. 1165/28.11.2018 were approved the Regulation on the organization and functioning of the National Commission for Social Entrepreneurship and the list of types of activities that may be considered as social entrepreneurship activities. The Regulation stipulates on the organization and functioning of the Commission, its nominal composition, the method of granting and withdrawing the status of social enterprise / work integration social enterprise and other aspects.

One of the future actions to be taken in 2021 will be the elaboration and the approval of the National Program for Development of Social Entrepreneurship 2021-2025, drawn in accordance to a national research developed in 2019 by the Ministry of Economy and Infrastructure with support from the German Agency for International Cooperation (GIZ).

rile sociale în crearea și păstrarea unor locuri de muncă de calitate, contribuind major la reușita Pilonului european al drepturilor sociale, implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Moldova 2030 și a Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030; c. Colectarea anuală de date cu privire la impactul economic și social pe care îl au întreprinderile sociale și utilizarea acestora pentru cercetare, promovare și crearea unui cadru favorabil dezvoltării.

2. Crearea unui cadru normativ favorabil antreprenoriatului social și valorificarea potențialului acestui sector în dezvoltarea economică și socială:
 - a. Întărirea rolului Comisiei Naționale de Antreprenoriat Social în ceea ce privește coordonarea strategică în dezvoltarea antreprenoriatului social în Republica Moldova;
 - b. Simplificarea procedurii de obținere a statutului de întreprindere socială;
 - c. Dezvoltarea unui pachet de facilități fiscale și non-fiscale de stimulare a sectorului de antreprenoriat social în valorificarea potențialului pe care îl au în dezvoltarea comunitară întreprinderile sociale.
3. Facilitarea accesului la piață și instrumente financiare specifice sectorului de antreprenoriat social din Republica Moldova:
 - a. Includerea întreprinderilor sociale ca entități eligibile în mecanismele și programele de finanțare legate de incluziunea socială, dezvoltarea economică, dezvoltarea rurală, inovare socială și ocuparea grupurilor vulnerabile;
 - b. Crearea de piețe rezervate pentru întreprinderile sociale conform art. 20 al Directivei 2014/24/UE a parlamentului european și a consiliului privind achizițiile publice.
4. Îmbunătățirea abilităților și competențelor profesionale în domeniul antreprenoriatului social:
 - a. Dezvol-

The conclusions of the research were integrated in the "Report on the analysis of social entrepreneurship in the Republic of Moldova" (2019), includes 4 specific objectives for sector development:

1. To develop and promote a culture of social entrepreneurship among the population of the Republic of Moldova.
 - a) Promoting the economic and social impact generated by social enterprises in the community.
 - b) To acknowledge the role of social enterprises in creating and maintaining quality workplace, having a major contribution to the success of the European Pillar of Social Rights, the implementation of the National Development Strategy Moldova 2030 and of the Sustainable Development Agenda 2030.
 - c) Annual assembly of data on the economic and social impact of social enterprises and their role in research, promoting and creating a framework favoring development.
2. To create a legislative framework favoring social entrepreneurship and to value the potential of the sector for economic and social growth.
 - a) Strengthening the role of the National Commission of Social Entrepreneurship with respect to the strategic coordination for the development of social entrepreneurship in the Republic of Moldova.
 - b) Simplifying the procedure for obtaining the status of social enterprise.
 - c) Development of a package of fiscal and non-fiscal benefits for stimulating the social entrepreneurship sector to fully value the potential of social enterprises for community development.
3. To facilitate the access to the market and financial instruments

țarea de programe educaționale în domeniul antreprenoriatului social; b. Dezvoltarea mecanismelor de monitorizare și evaluare a calității, inovației sociale și a relevanței sectorului de antreprenoriat social.

Tot pe parcursul anului 2021, ne așteptăm să fie elaborat și aprobat Programul Național de Finanțare a Antreprenoriatului Social 2021-2025, care va fi gestionat de către ODIMM – Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii din R. Moldova. Pentru implementarea acestui program național de finanțare și mentorat pentru start-upuri/întreprinderi sociale existente, se preconizează alocarea din bugetul de stat pentru cei 5 ani, a sumei de 36 milioane de lei, aproximativ 1,8 milioane de Euro, care va stimula înființarea a 50 de start-upuri în domeniu și dezvoltarea unui număr de 54 de întreprinderi sociale active în piață.

CONCLUZII

Economia socială și principiile după care se ghidează este noul trend în lume de a face afaceri sustenabile, durabile și prietenoase cu omul. Deși aflate la început de drum în acest sector, atât România, cât și Republica Moldova au premisele necesare pentru a dezvolta o cultură a antreprenoriatului social, prin investirea în resursele umane care activează în domeniu, adoptarea unor facilități fiscale și non-fiscale, menite să sprijine sectorul, crearea unor instrumente de finanțare, subvenționare, creditare, adaptate nevoilor, construirea unei piețe „prietenoase” și acordarea de contracte rezervate și un cadru legislativ eficient.

specific to the field of social entrepreneurship in the Republic of Moldova. a) Including social enterprises as entities eligible for accessing financing mechanisms and programs for social inclusion, economic growth, social innovation and employment of groups at risk. b) Creating markets reserved for social enterprises according to art. 20 of the Directive 2014/24/UE of the European Parliament and the Council for public procurements. 4. To improve professional skills and abilities in the field of social entrepreneurship. a) Development of educational programs in the field of social entrepreneurship. b) Development of mechanisms for monitoring and assessing the quality, social innovation and the importance of social entrepreneurship.

CONCLUSIONS

Social economy and its principles represent the new global trend for sustainable and human-friendly businesses. Although both Romania and the Republic of Moldova are just starting out in the field, both countries have the necessary premises to develop a culture of social entrepreneurship, by investing in human resources working in the field, adopting fiscal and non-fiscal facilities, meant to support the sector, the creating instruments for financing, subsidizing, lending, needs-adapted, together with the construction of a “friendly” market and the award of reserved agreements and an effective legislative framework.

BIBLIOGRAFIE

1. *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*, by CIRIEC-International - Centre international de recherches et d'information sur l'économie publique, sociale et coopérative Directors: Jose Luis Monzón & Rafael Chaves, CES/CSS/12/2016/23406, 2017.
1. *Social Entrepreneurship in Ukraine, Economic and legal analysis*, EU4Youth – Unlocking the potential of young social entrepreneurs in Moldova and Ukraine, 2020.
2. *Raport de analiza a Antreprenoriatului Social în R. Moldova*, GIZ, 2019.
3. *Programul Național de Dezvoltare a Antreprenoriatului Social în R. Moldova, 2021-2025*, Ministerul Economiei și Infrastructurii.
4. *Legea Economiei Sociale 219/2015 din România*.